

Οσφραλγία φλεγμονώδους τύπου για τον μη Ειδικό Ιατρό

Δρ. Γκίκας Κατσιφής
Διευθυντής Ρευματολογικής Κλινικής
Ναυτικού Νοσοκομείου Αθηνών
Υπεύθυνος Ιατρικής Εκπαίδευσης και Έρευνας

5^ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο
ΕΠΕΜΥ

Σύγκρουση συμφερόντων

Αμοιβή για την παρουσίαση από τη MSD

Εκπαιδευτικές-ερευνητικές-συμβουλευτικές επιχορηγήσεις
την τελευταία διετία:

UCB, MSD, Abbvie

Οσφυαλγία

- Το πιο συχνό μυοσκελετικό πρόβλημα
- 80% του πληθυσμού θα τη βιώσει
- Η πιο συχνή βλάβη που σχετίζεται με την εργασία
- 50 δις \$ ετήσιο κόστος

Source: Agency for Healthcare Research & Quality 2005

Φυσική πορεία Οσφυαλγίας

- **90%** των ασθενών χωρίς άλγος σε διάστημα 4 εβδομάδων
- **5%** εμφανίζουν χρόνιο πόνο

**"You called me just in time. Another day or two,
and you would have been up and around."**

Αίτια Οσφυαλγίας

- Σπονδυλική Στήλη
  - Μηχανικής αιτιολογίας 97%
  - Φλεγμονώδους αιτιολογίας
  - Μεταβολικής αιτιολογίας 1%
  - Νεοπλασία
- Κοιλιακό/Σπλαγχνικό άλγος 2%

Dejo et al. NEJM 2001, 344, 363-70

Κλινική εξέταση

Στόχος

- Η εύρεση των λίγων ασθενών (<2%) με συστηματική νόσο ή νευρολογική συμμετοχή που απαιτούν άμεση ή/και ειδική αντιμετώπιση

Κύρια Κλινικά Σύνδρομα

- Οξεία Οσφυαλγία (0-3 μήνες)
- Χρόνια Οσφυαλγία (>3 μήνες)
- Σύνδρομο πίεσης νεύρου
  - Κήλη ΜΔ
  - Σπονδυλική στένωση
  - Σπονδυλολίσθηση

Χρόνια Οσφυαλγία

- Ακριβής διάγνωση ασαφής στο 80% των περιπτώσεων
- Διάφορη κλινική εικόνα
  - Ενοχλητική οσφυαλγία μηχανικού τύπου
  - Περίοδοι με έξαρση
  - Διάφορος μυϊκός σπασμός και μείωση εύρους κίνησης
- Ανθεκτική στη θεραπεία
  - Πλήρης ανακούφιση ανεδαφική
  - Εγχείρηση αναποτελεσματική
  - €€€€€

Φλεγμονώδης οσφυαλγία (Φ.Ο.) ανάλογα με διάφορα κριτήρια

Calin et al.¹

- Ηλικία έναρξης <40 χρ.
- Διάρκεια οσφυαλγίας > 3 μήνες
- Ξαφνική εμφάνιση
- Πρωινή δυσκαμψία
- Βελτίωση με άσκηση

**Φ.Ο. όταν
συνυπάρχουν 4 / 5
παράγοντες**

Rudwaleit et al.²

- Πρωινή δυσκαμψία > 30 λ.
- Βελτίωση με άσκηση, όχι με ανάπαυση
- Ξύπνημα στο 2^ο μισό της νύχτας λόγω οσφυαλγίας
- Εναλλασσόμενος πόνος στους γλουτούς

**Φ.Ο. όταν
συνυπάρχουν 2 / 4
παράγοντες**

Ορισμός ειδικών (ASAS)³

- Ηλικία έναρξης < 40 χρ.
- Ξαφνική εμφάνιση
- Ανακούφιση με άσκηση
- Καμία βελτίωση με ανάπαυση
- Νυκτερινή οσφυαλγία
(με ανακούφιση μετά το σήκωμα από το κρεβάτι)

**Φ.Ο. όταν
συνυπάρχουν 4 / 5
παράγοντες**

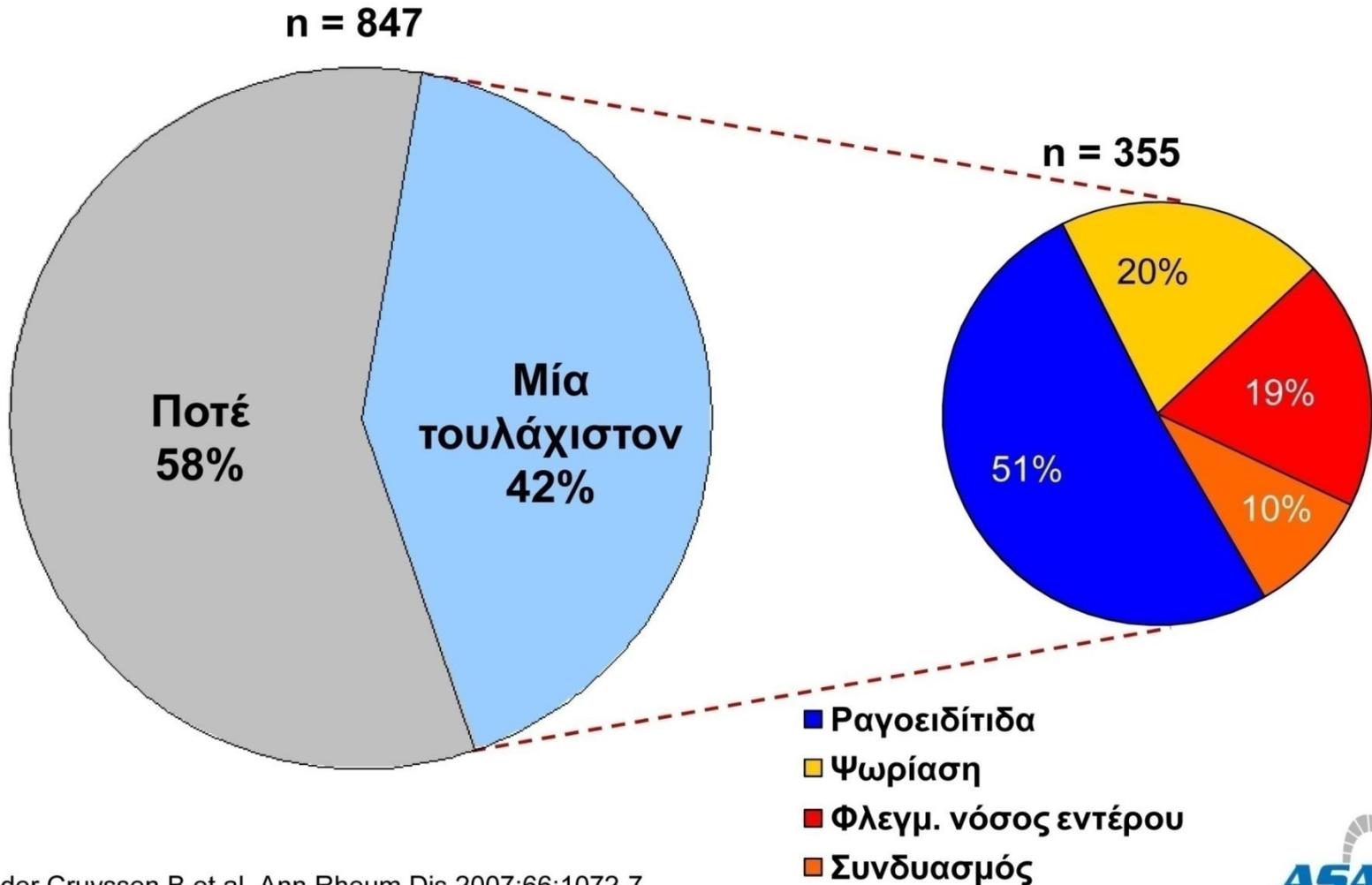
1 Calin A et al. JAMA 1977;237:261; 2 Rudwaleit M et al. Arthritis Rheum 2006;54:678-8;
3 Sieper J et al. Ann Rheum Dis. 2009;68:784-788

Το φάσμα των Σπονδυλοαρθρίτιδων (ΣΠΑ)

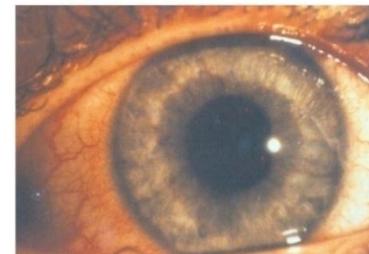
Εξωαρθρικές εκδηλώσεις αγκυλοποιητικής σπονδυλαρθρίτιδας

Σπονδυλοαρθρίτιδα: Χαρακτηριστικές παράμετροι διάγνωσης - I

Συμπτώματα

Φλεγμονώδης
οσφυαλγία

Απεικονιστικές
εξετάσεις

Εργαστηριακές
εξετάσεις

ΤΚΕ/CRP

Ιστορικό
ασθενούς

Καλή ανταπόκριση σε ΜΣΑΦ

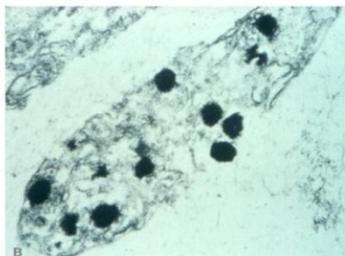
Σπονδυλοαρθρίτιδα: Χαρακτηριστικές παράμετροι διάγνωσης – II

Γενετικές εξετάσεις

Θετικό
HLA-B27

Οικογενειακό
ιστορικό

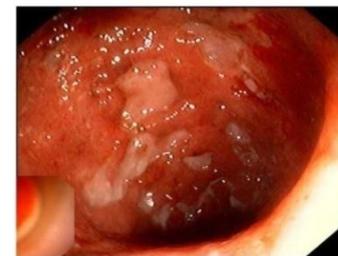
Προδιάθεση/
Συνοδοί νόσοι

Λοίμωξη*

Ψωρίαση

Νόσος Crohn

*θετική χρώση για χλαμύδια στον αρθρικό υμένα¹

Κριτήρια ταξινόμησης ASAS για αξονική ΣΠΑ

Για ασθενείς με οσφυαλγία ≥ 3 μήνες και ηλικία έναρξης συμπτωμάτων < 45 ετών

**Ιερολαγονίτιδα
(απεικονιστικά*)**

και

≥ 1 εκδήλωση ΣΠΑ#

ή

HLA-B27

και

**≥ 2 άλλες εκδηλώσεις
ΣΠΑ#**

Εκδηλώσεις ΣΠΑ

- Φλεγμονώδης οσφυαλγία
- Αρθρίτιδα
- Ενθεσίτιδα (πτέρνα)
- Ραγοειδίτιδα
- Δακτυλίτιδα
- Ψωρίαση
- Νόσος Crohn/Κολίτιδα
- Καλή ανταπόκριση σε ΜΣΑΦ
- Οικογενειακό ιστορικό ΣΠΑ
- HLA-B27
- Υψηλή CRP

*Ιερολαγονίτιδα, απεικονιστικά

- Ενεργός (οξεία) φλεγμονή σε MRI με υψηλή υποψία ιερολαγονίτιδας συσχετιζόμενη με ΣΠΑ
- Ακτινολογικά σίγουρη ιερολαγονίτιδα κατά τα τροποποιημένα κριτήρια της Νέας Υόρκης

n=649 ασθενείς με οσφυαλγία;

Ευαισθησία : 82.9%, Ειδικότητα: 84.4%

Μόνο απεικονιστικά: Ευαισθησία: 66.2%, Ειδικότητα: 97.3%

Κριτήρια ταξινόμησης ASAS για αξονική ΣΠΑ

Αρθρίτιδα ή ενθεσίτιδα ή δακτυλίτιδα

και

≥ 1 εκδηλώσεις ΣΠΑ

- Ραγοειδίτιδα
- Ψωρίαση
- Νόσος Crohn's/Κολίτιδα
- Προηγούμενη λοίμωξη
- HLA-B27
- Ιερολαγονίτιδα (απεικονιστικά)

ή

≥ 2 άλλες εκδηλώσεις ΣΠΑ

- Αρθρίτιδα
- Ενθεσίτιδα
- Δακτυλίτιδα
- Φλεγμονώδης οσφυαλγία (οποτεδήποτε στο ιστορικό)
- Οικογενειακό ιστορικό με ΣΠΑ

Ευαισθησία: 77.8%, Ειδικότητα: 82.2%; n=266

Βαθμός 0 (κανένα εύρημα)

Ιερολαγονίτιδα βαθμού 2 δεξιά, βαθμού 1 αριστερά

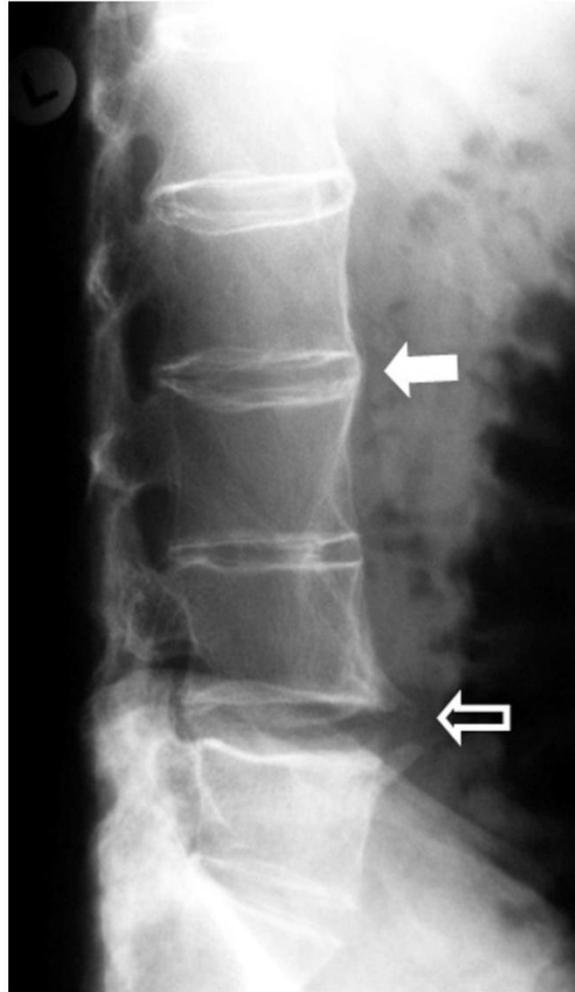
Αμφοτερόπλευρη ιερολαγονίτιδα βαθμού 3

Αμφοτερόπλευρη ιερολαγονίτιδα βαθμού 4

Διαφοροποίηση μεταξύ συνδεσμοφύτων (ΑΣ) και σπονδυλόφυτων (εκφυλιστικά) στην ΑΣ

Γεμάτο βέλος:
Συνδεσμοφύτο
(χαρακτηριστικό για ΑΣ)

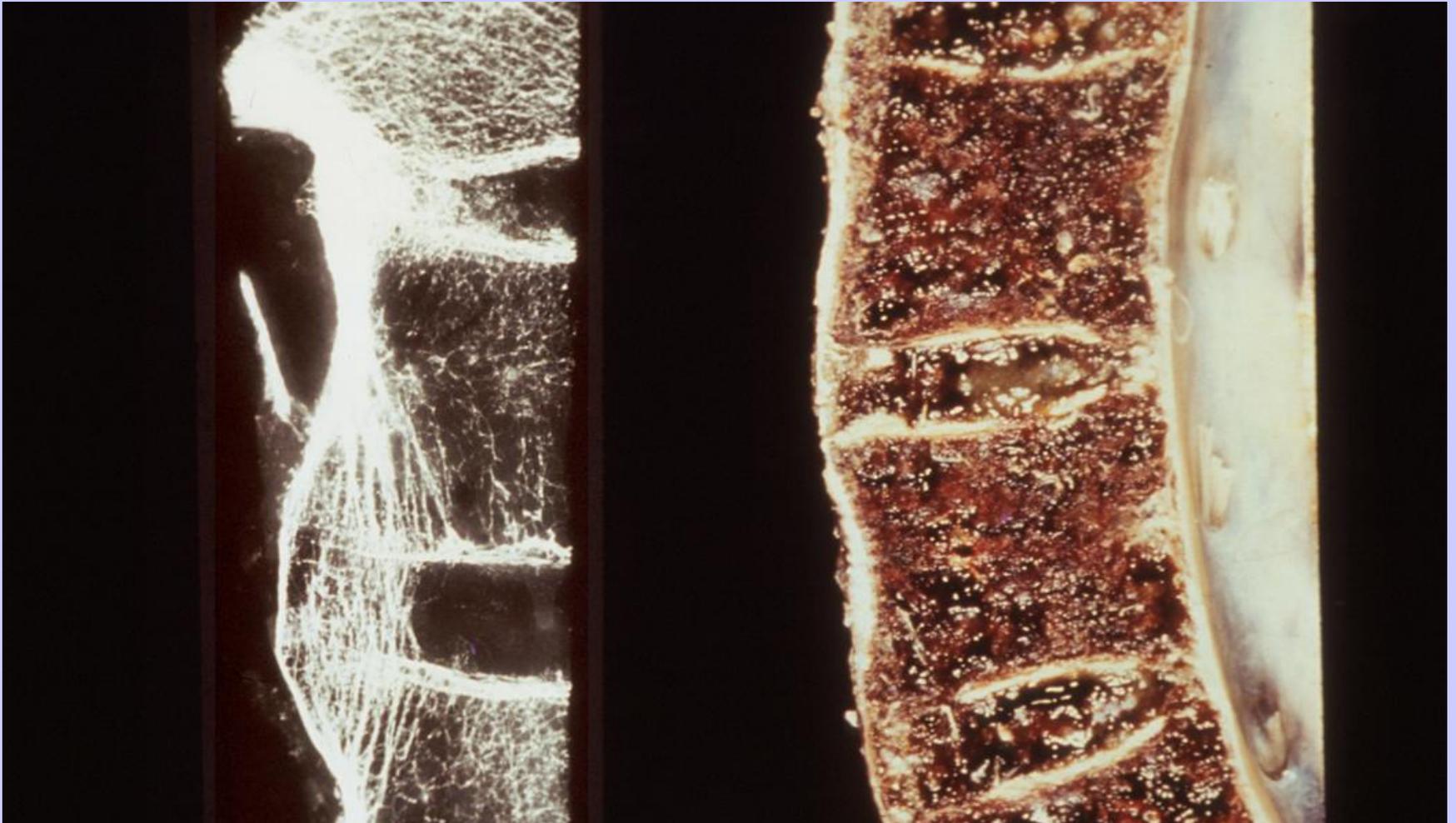
Άδειο βέλος:
Σπονδυλόφυτο
(εκφύλιση)

Πρόοδος από την οξεία φλεγμονή στην αγκύλωση

Τελική έκβαση της ΑΣ

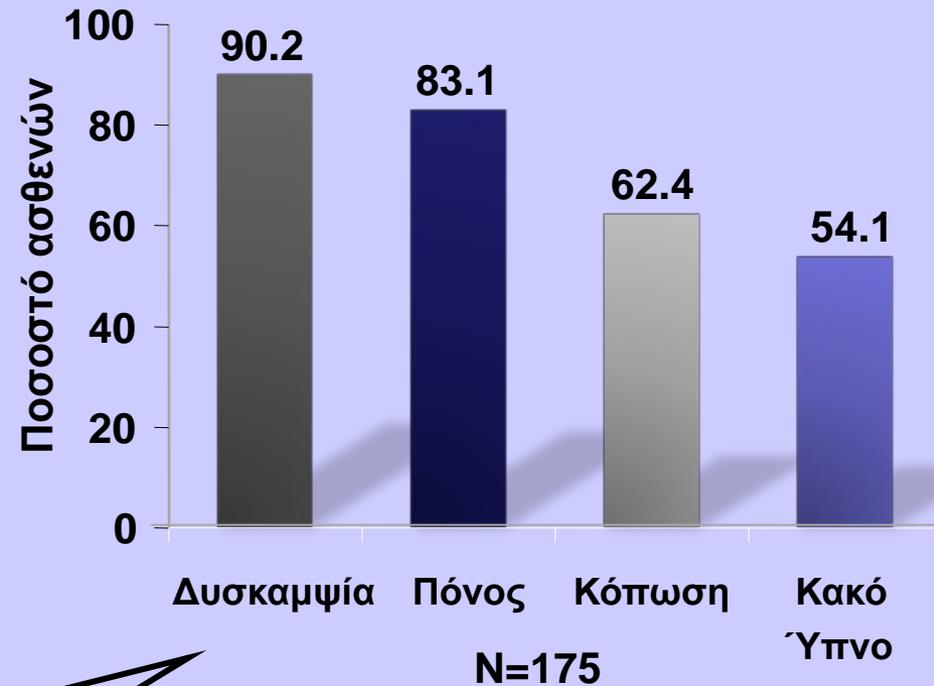
Bamboo spine

Επιβάρυνση της ποιότητας ζωής των ασθενών με ΑΣ

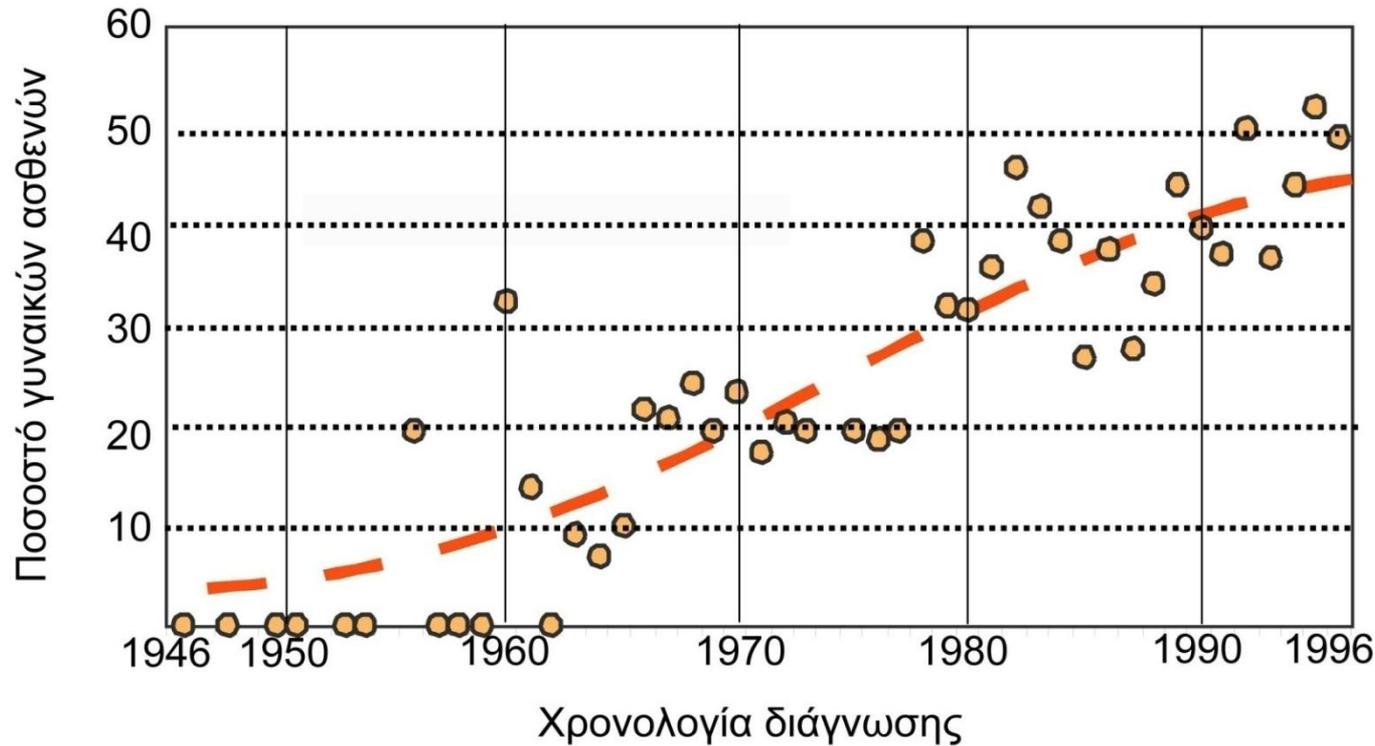
- Μειωμένη ποιότητα ζωής
  - Πόνο
  - Προβλήματα στον ύπνο
  - Κόπωση
  - Απώλεια κινητικότητας και ανεξαρτησίας
  - Μειωμένη κοινωνική ζωή
- Μειωμένη παραγωγικότητα
- Αυξημένη θνησιμότητα

Διάρκεια νόσου (ΜΟ): 23.7 έτη

Σοβαρές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις

Εξάρτηση του ποσοστού γυναικών με ΑΣ σε σχέση με την χρονολογία της διάγνωσης

Τα τελευταία χρόνια, η αναλογία φύλου προσέγγισε το 1:1.

Χρησιμοποιούμενες ακολουθίες MRI στις ΣΠΑ

Ακολουθία	Εγκεφαλονωτιαίο υγρό (Πυκνότητα ύδατος)	Μεσοσπονδύλιος δίσκος (Πυκνότητα ύδατος)	Υποδόριο λίπος	Ενεργές φλεγμονώδεις βλάβες
T1*	Μειωμένης έντασης σήμα	Μειωμένης έντασης σήμα	Αυξημένης έντασης σήμα	Μειωμένης έντασης σήμα
T2, (χωρίς καταστολή λίπους)	Αυξημένης έντασης σήμα	Αυξημένης έντασης σήμα	Αυξημένης έντασης σήμα	Αυξημένης έντασης σήμα
STIR*	Αυξημένης έντασης σήμα	Αυξημένης έντασης σήμα	Μειωμένης έντασης σήμα	Αυξημένης έντασης σήμα
T2, (με καταστολή λίπους)	Αυξημένης έντασης σήμα	Αυξημένης έντασης σήμα	Μειωμένης έντασης σήμα	Αυξημένης έντασης σήμα
T1 ενισχυμένες με σκιαγραφικό (με καταστολή λίπους)	Μειωμένης έντασης σήμα	Μειωμένης έντασης σήμα	Μειωμένης έντασης σήμα	Αυξημένης έντασης σήμα

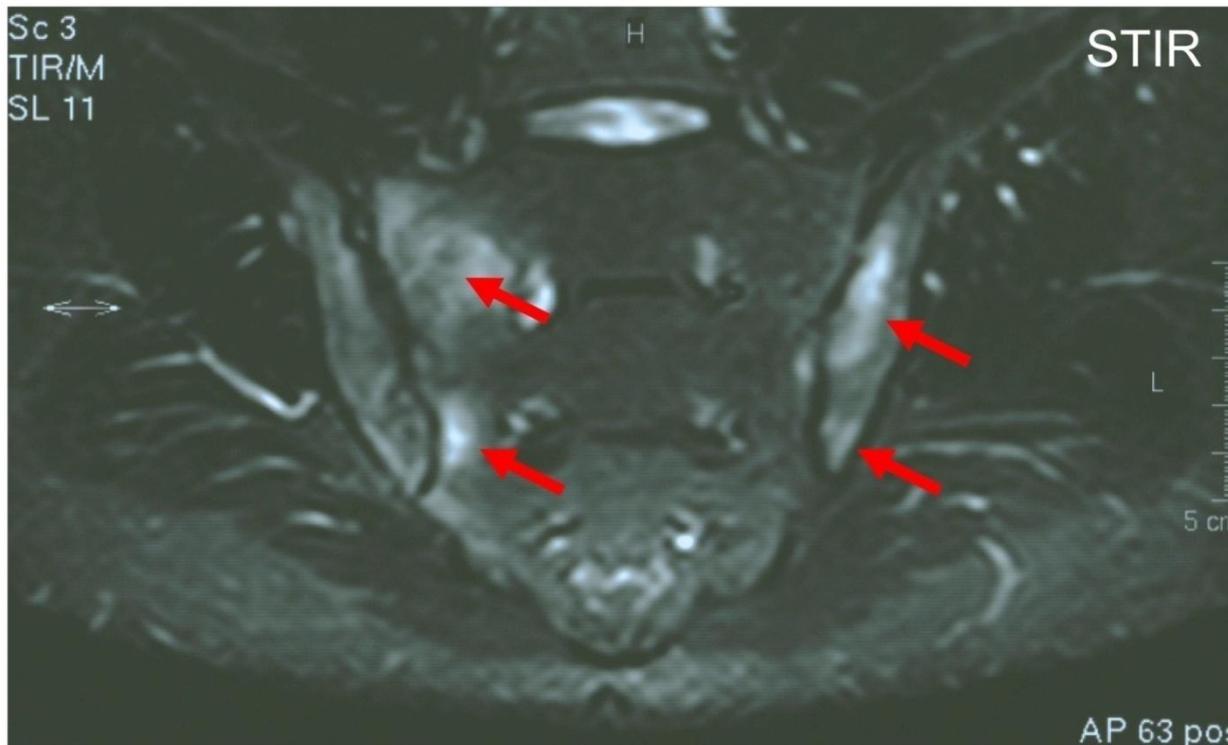
* Ελάχιστη απαίτηση για την καθημερινή πρακτική

Προσαρμοσμένο από: Εγχειρίδιο ASAS Ann Rheum Dis 2009;68 (Suppl II)

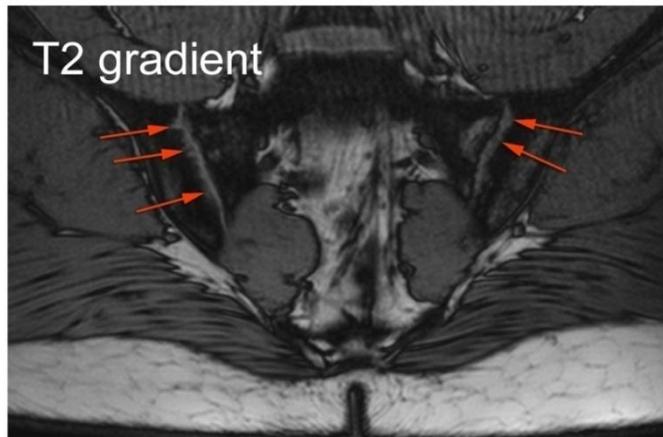
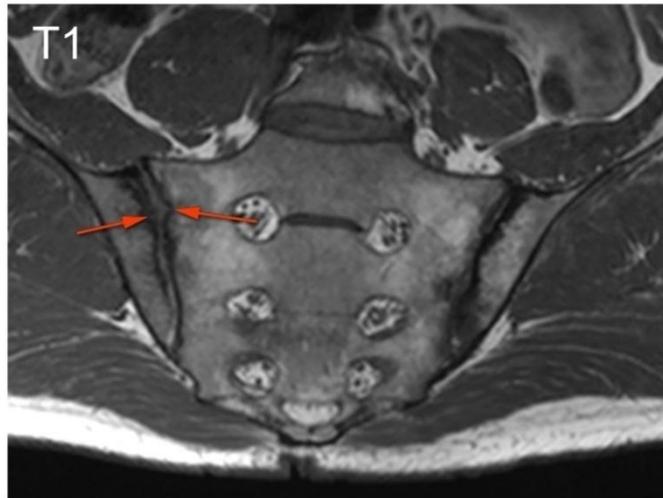

Ορισμός θετικής MRI σε ιερολαγόνιες αρθρώσεις

- Υποχονδρικό οίδημα οστικού μυελού
- Οξεία (αμφοτερόπλευρη) ιερολαγονίτιδα

Δομικές αλλοιώσεις ιερολαγόνιων αρθρώσεων: Διαβρώσεις (βέλη) με φλεγμονή (STIR)

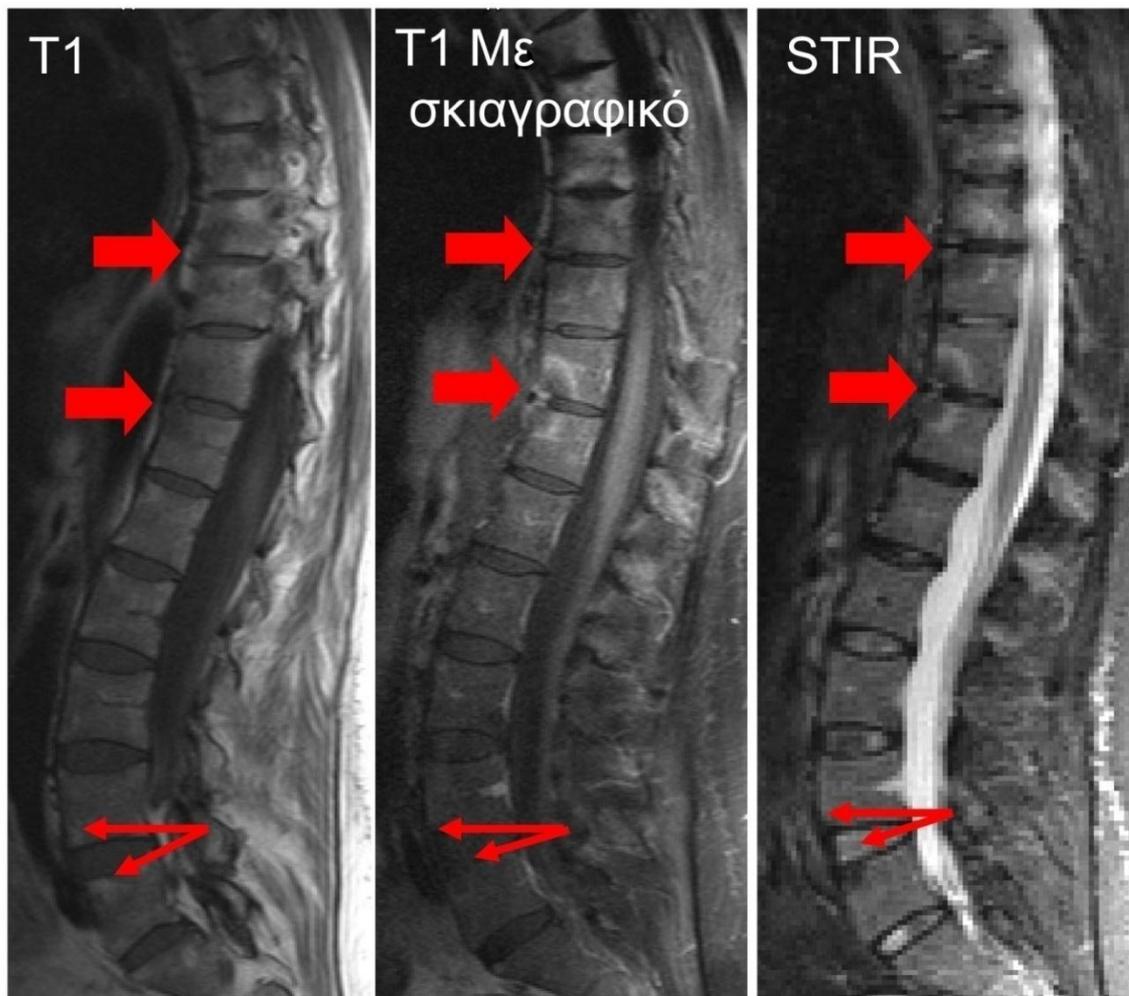

Περιαρθρική εναπόθεση λίπους

Rudwaleit M et al. Ann Rheum Dis 2009 Mai 18 [Epub ahead of print] (with permission)

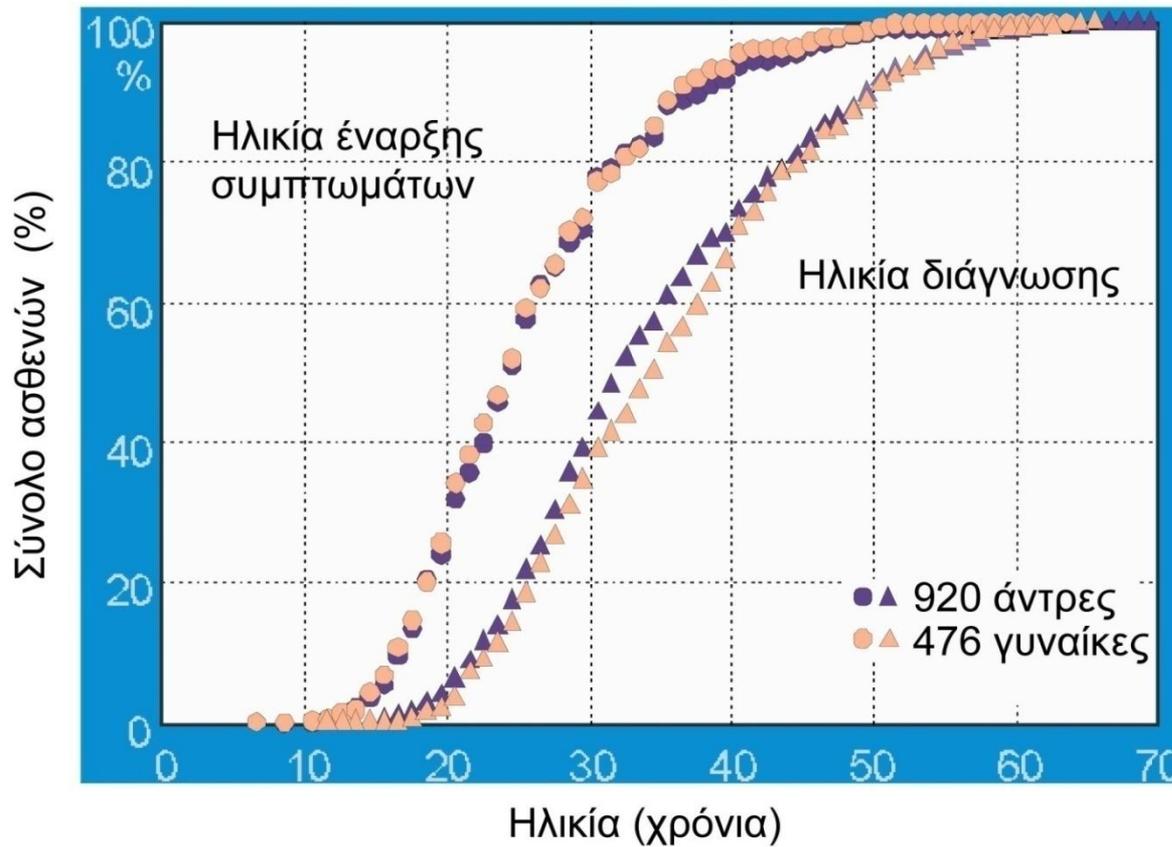
Ενεργές φλεγμονώδεις και χρόνιες αλλοιώσεις της σπονδυλικής στήλης σε ΣΠΑ στην MRI

Χοντρά βέλη:
Φλεγμονώδεις
σπονδυλικές βλάβες

Λεπτά βέλη:
Εκφυλιστικές αλλοιώσεις
εστιακής υπερτροφίας
του λιπώδους μυελού

Ηλικία έναρξης συμπτωμάτων και διάγνωσης σε ασθενείς με αγκυλοποιητική σπονδυλαρθρίτιδα

Μέσος όρος καθυστέρησης της διάγνωσης : 9 χρόνια

Η σημασία της έγκαιρης διάγνωσης της ΑΣ

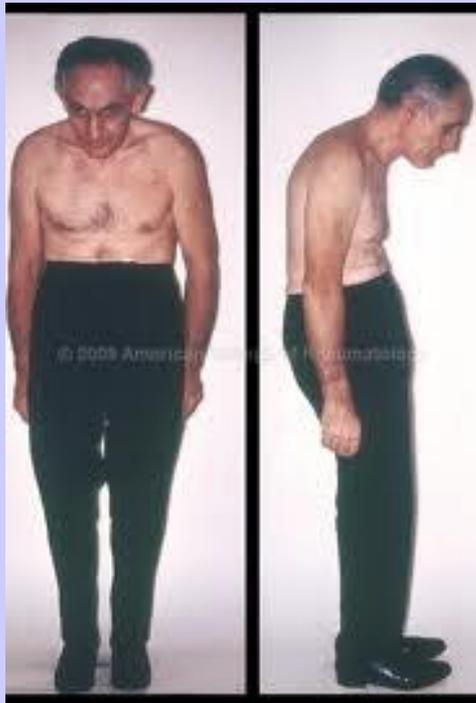
- Στην Ελλάδα υπολογίζονται 18,000 ασθενείς με ΑΣ¹
- Από αυτούς μόνο οι ~7,500 έχουν λάβει διάγνωση και κατάλληλη θεραπεία¹
- Το 96% των ασθενών επισκέπτεται τον ορθοπαιδικό (80%) ή τον παθολόγο (16%) για τον φλεγμονώδη πόνο στη μέση¹
- Μόνο το 2% αυτών θα διαγνωστούν από τον μη ειδικό¹
- Η διάγνωση καθυστερεί ~6-8 έτη¹
- Οι ασθενείς με ΑΣ είναι νέοι!

Οι ασθενείς που παραμένουν αδιάγνωστοι και αθεράπευτοι, ή λαμβάνουν μη επαρκή θεραπεία, υποφέρουν από συνεχή πόνο, δυσκαμψία, κόπωση και προοδευτική απώλεια της κινητικότητας της σπονδυλικής στήλης και της λειτουργικότητάς τους²

1. *ESORDIG study, Andrianakos et al, Rheumatology 2006.*

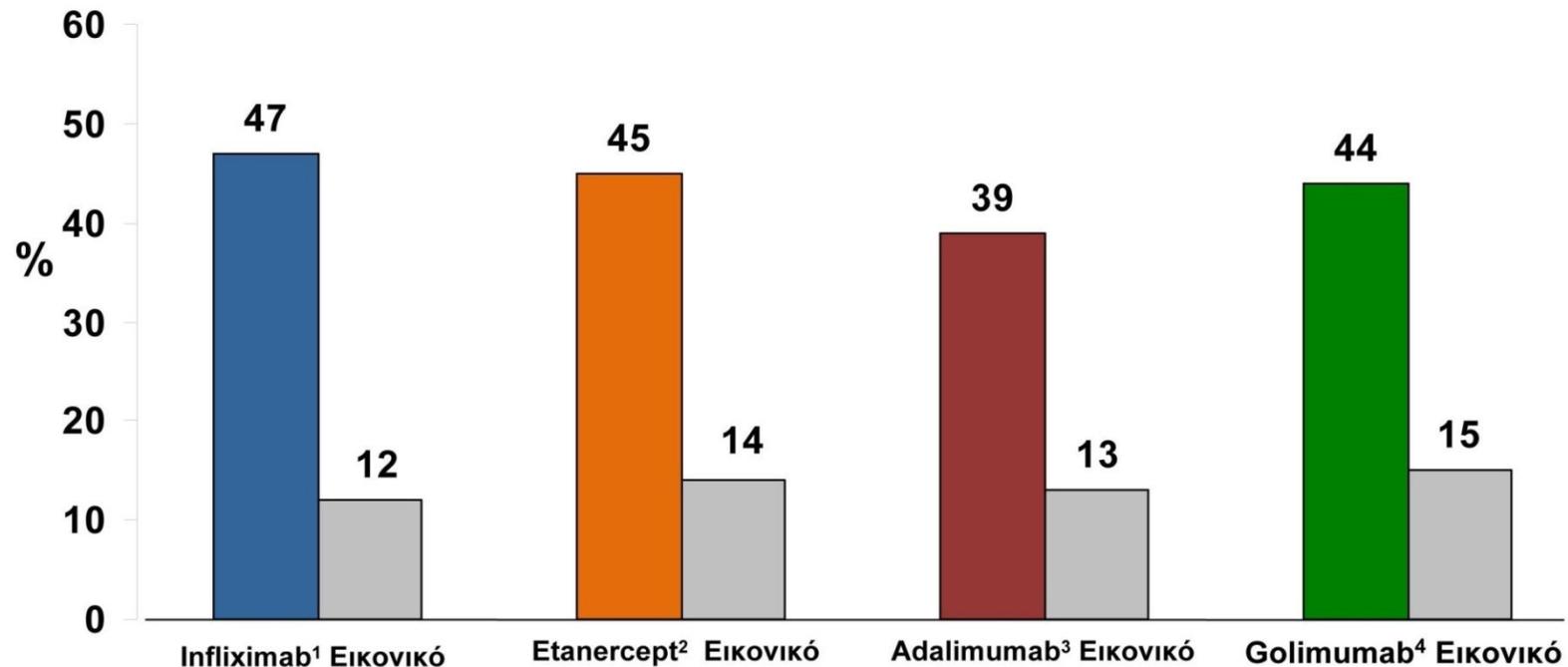
2. *2. Poddubnyy D et al. Rheum Dis Clin North Am. 2012;38:387–403.*

Η συνένωση των σπονδύλων οδηγεί στη χαρακτηριστική κύφωση των ασθενών

Ανταπόκριση ASAS 40 μετά από 24 εβδομάδες θεραπείας με αντι-TNF σε ασθενείς με ΑΣ*

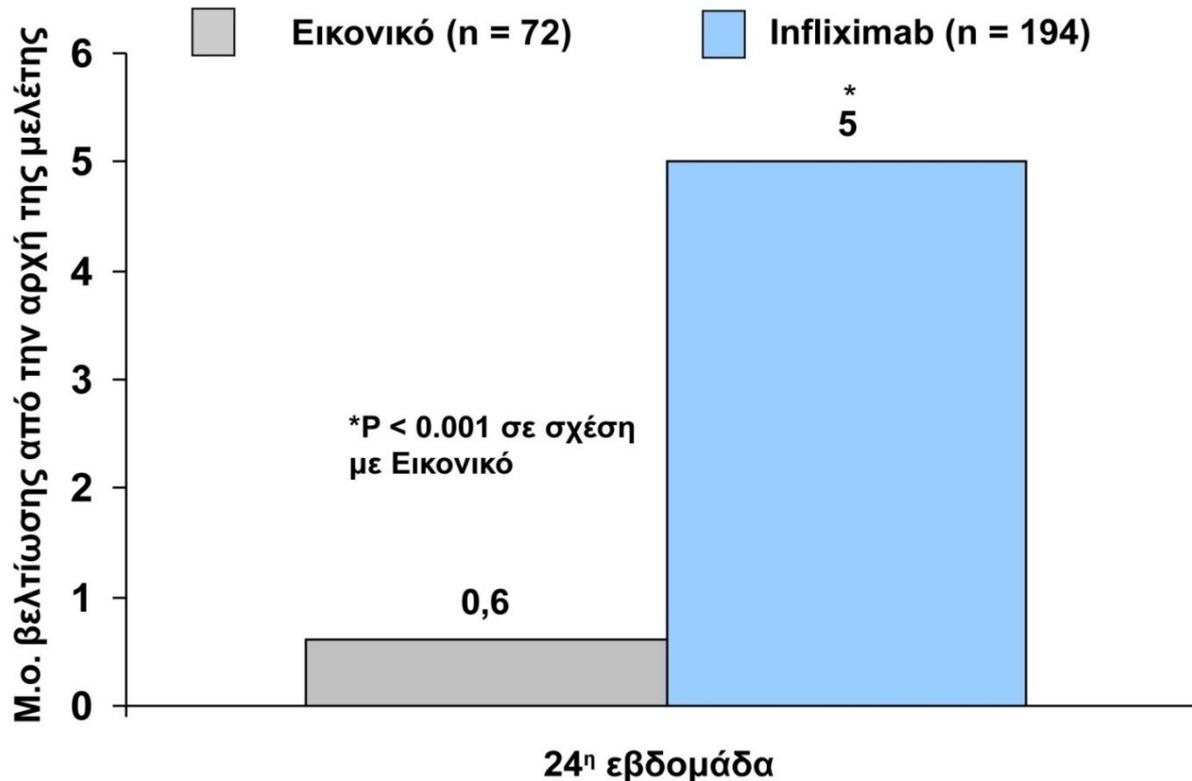
*Διαφορετικές μελέτες, όχι απ'ευθείας σύγκριση

1. van der Heijde D et al. Arthritis Rheum 2005;52:582-91
2. Davis JC et al Ann Rheum Dis 2005;64:1557-62
3. van der Heijde D et al. Arthritis Rheum 2006;54:2136-46
4. Inman RD et al. Arthritis Rheum 2008;58:3402-12

Βελτίωση της ενεργότητας στην MRI (STIR) μετά από 24 εβδομάδες

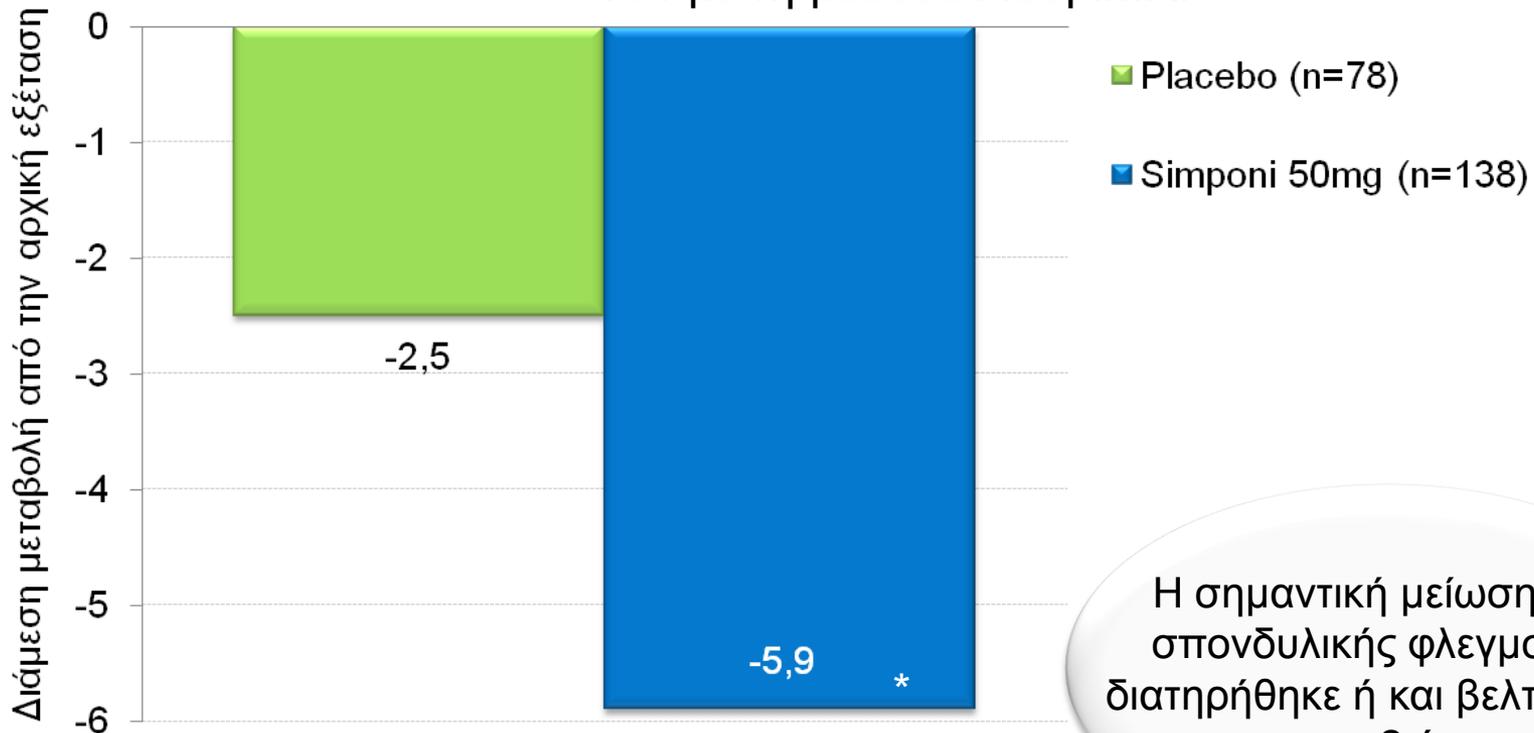
Διάμεσος βελτίωσης
- (IQR)

0.00
(- 3.00, 0.57)

2.72
(- 9.00, 0.00)

Υπό-ανάλυση MRI: Το golimumab μειώνει ταχύτατα τη σπονδυλική φλεγμονή

Αξιολόγηση της φλεγμονώδους ενεργότητας τις εβδομάδες 14 και 104 με τη μέθοδο ASspMRI

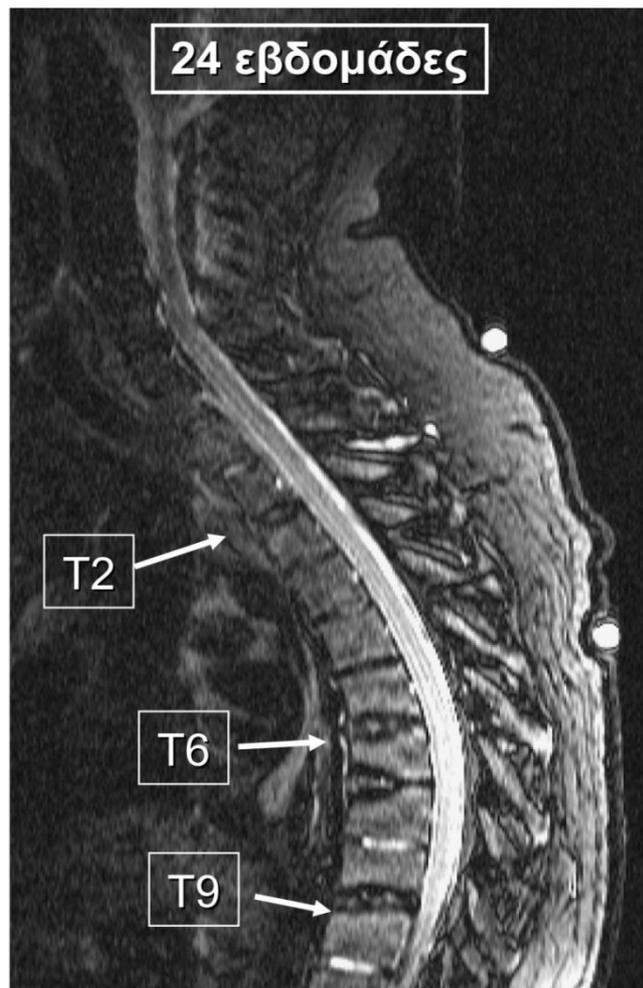
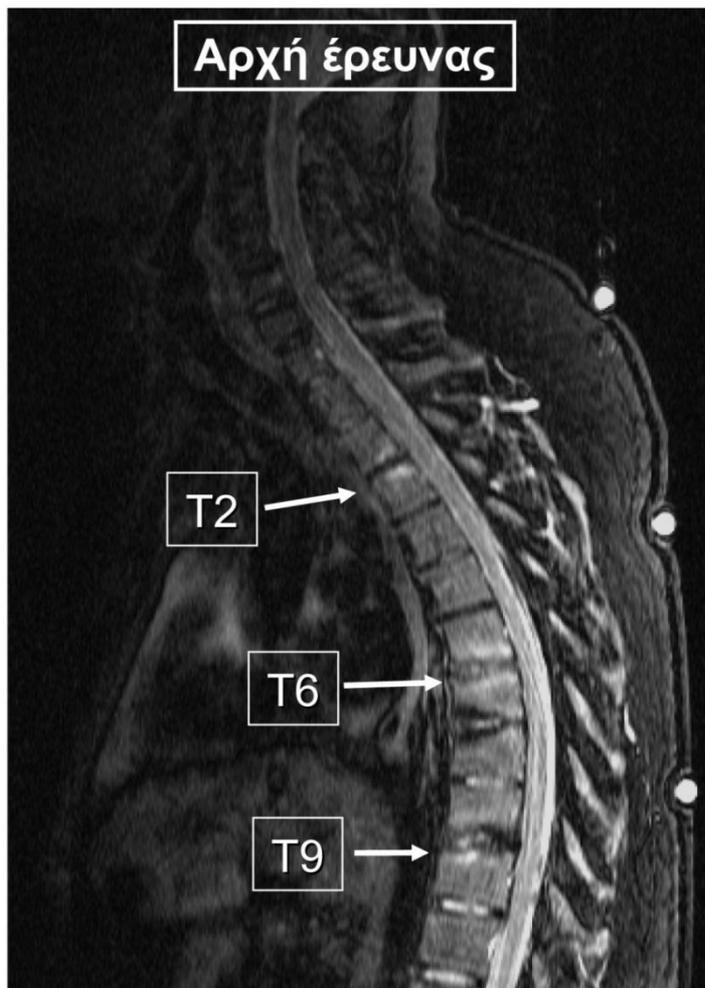

* $p < 0.001$ vs placebo

Εβδομάδα 14

Η σημαντική μείωση της σπονδυλικής φλεγμονής διατηρήθηκε ή και βελτιώθηκε στα 2 έτη

Μελέτη ASSERT-MRI: Παράδειγμα, ασθενής πριν και μετά τη θεραπεία με Infliximab, τεχνική STIR

Braun J et al. Arthritis Rheum 2006;54:1646-52 (with permission)

MRI ιερολαγόνιων αρθρώσεων πριν και μετά από τη θεραπεία με Etanercept (STIR)

Πριν

Μετά από 6 εβδομάδες

Μετά από 24 εβδομάδες

MRI σπονδυλικής στήλης (STIR) πριν και μετά από τη θεραπεία με Adalimumab

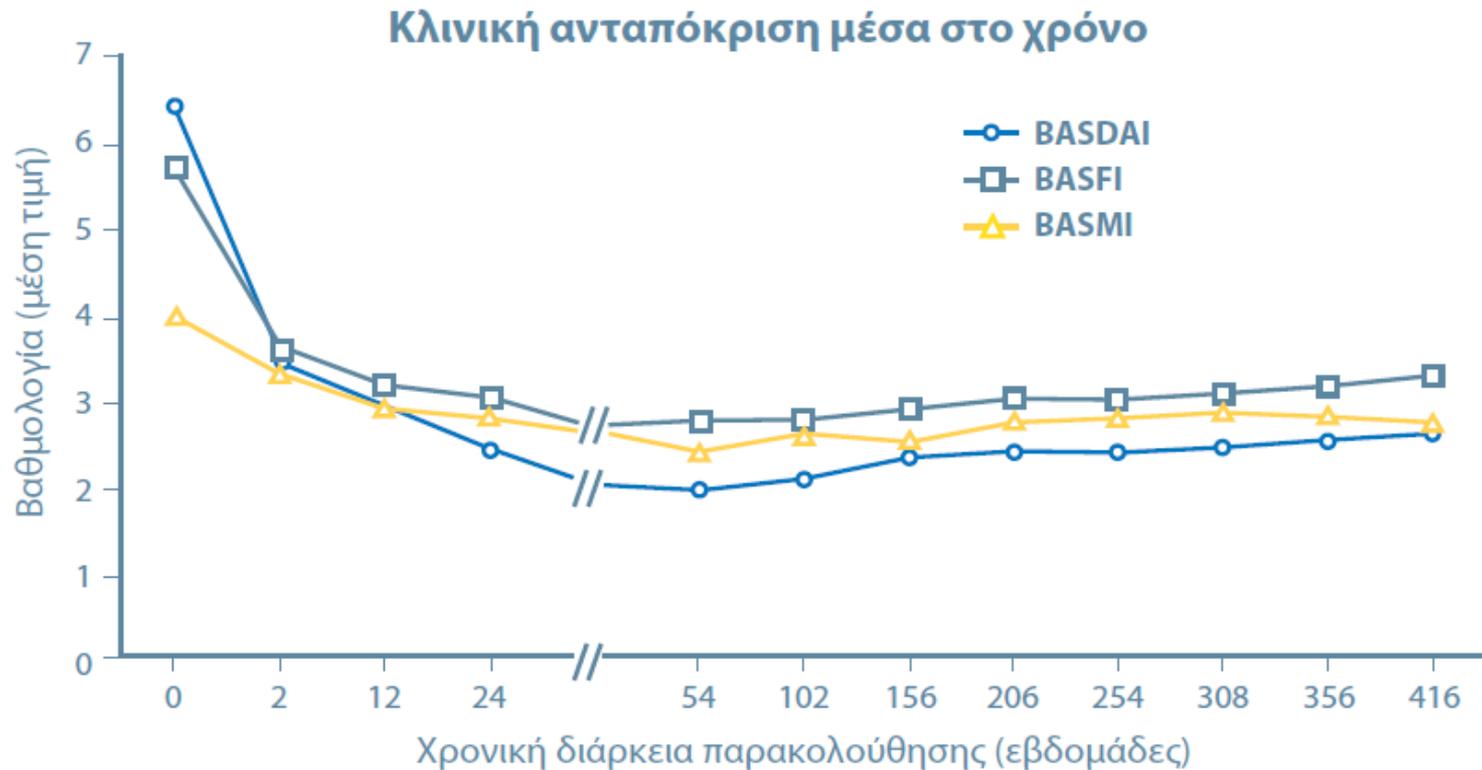
Αρχή μελέτης

12^η εβδομάδα

Σταθερή κλινική ανταπόκριση υπό infliximab για τουλάχιστον 8 έτη

90% των ασθενών σε μερική ύφεση ή χαμηλή ενεργότητα νόσου

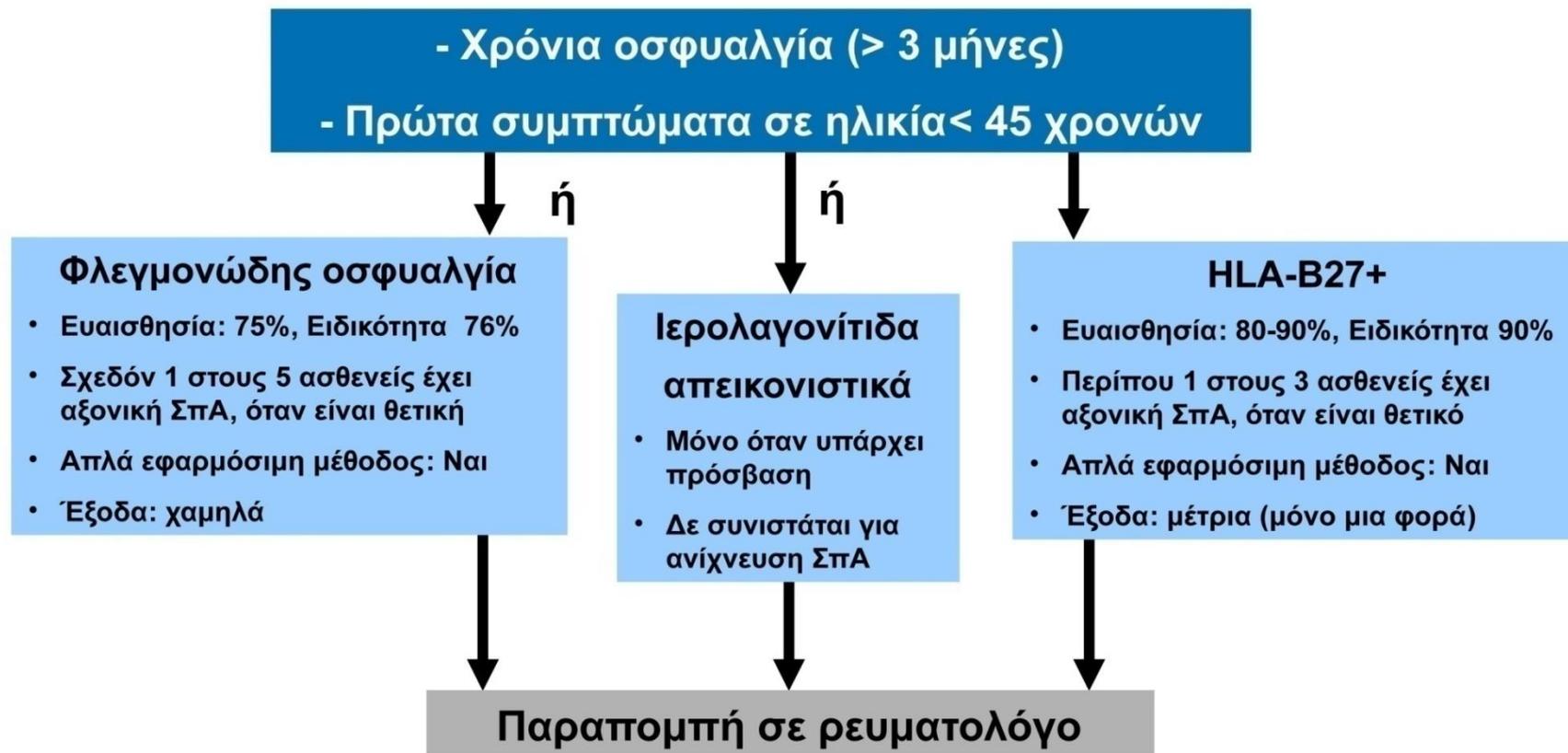

// Διακοπή και επανεκκίνηση της θεραπείας με Remicade

Συστάσεις της ASAS/EULAR για την αντιμετώπιση της αγκυλοποιητικής σπονδυλίτιδας

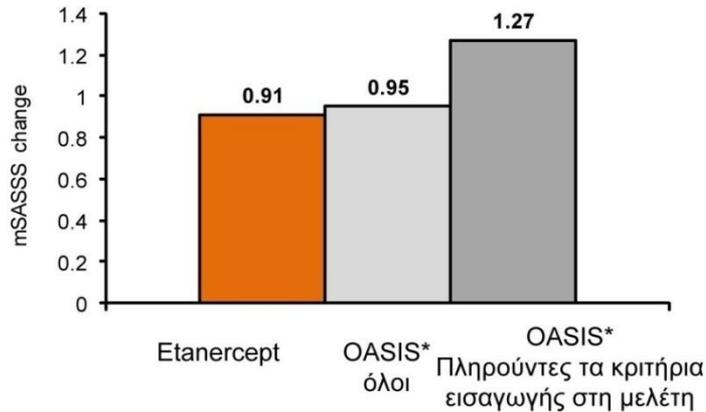

Πιθανή αρχική διερευνητική προσέγγιση για αξονική ΣΠΑ σε ασθενείς με χρόνια οσφυαλγία

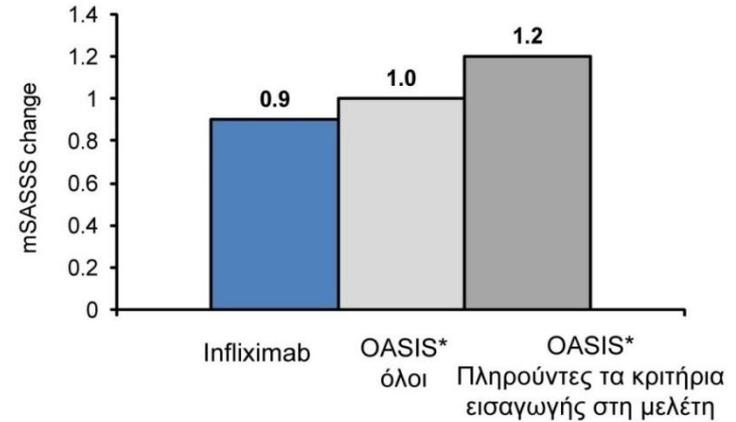

Η θεραπεία με αντι-TNF α δε σταματά την ακτινολογική επιδείνωση μετά από 2 χρόνια στην ΑΣ

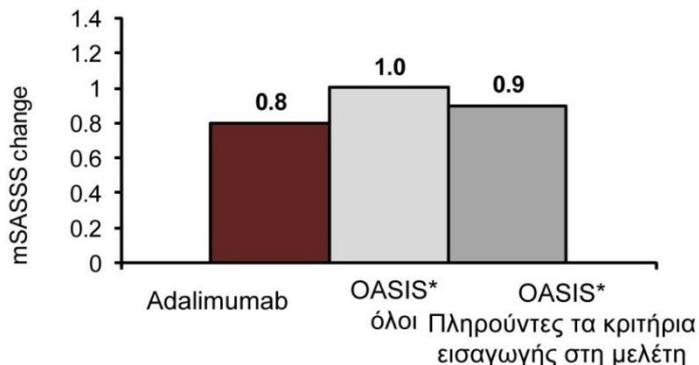
Etanercept¹

Infliximab²

Adalimumab³

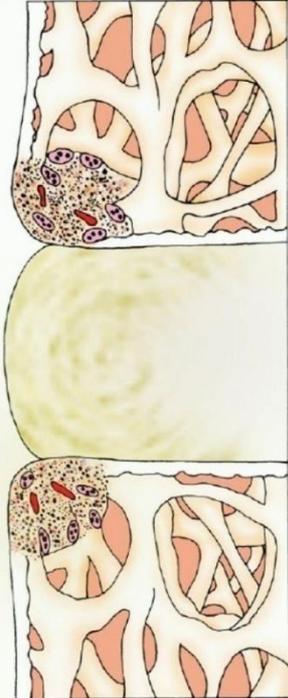

*OASIS=ιστορική ομάδα μαρτύρων με ΑΣ χωρίς θεραπεία με αντι-TNF για 2 χρόνια

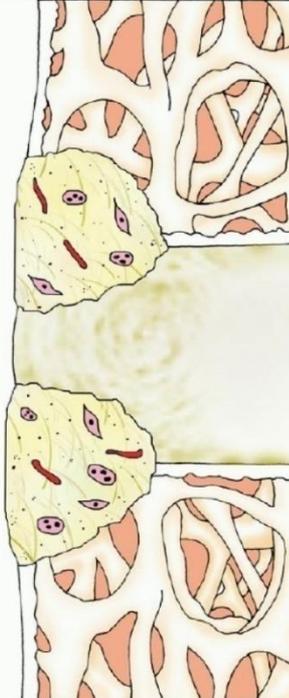
Τιμή p για όλες τις συγκρίσεις στατιστικά μη σημαντική.

1. van der Heijde D et al. Arthritis Rheum 2008;58:1324-31
2. van der Heijde D et al. Arthritis Rheum 2008;58:3063-70
3. van der Heijde D et al. Arthritis Res Ther 2009;11:R127

Προτεινόμενη αλληλουχία δομικών αλλοιώσεων στην ΑΣ

Φλεγμονή

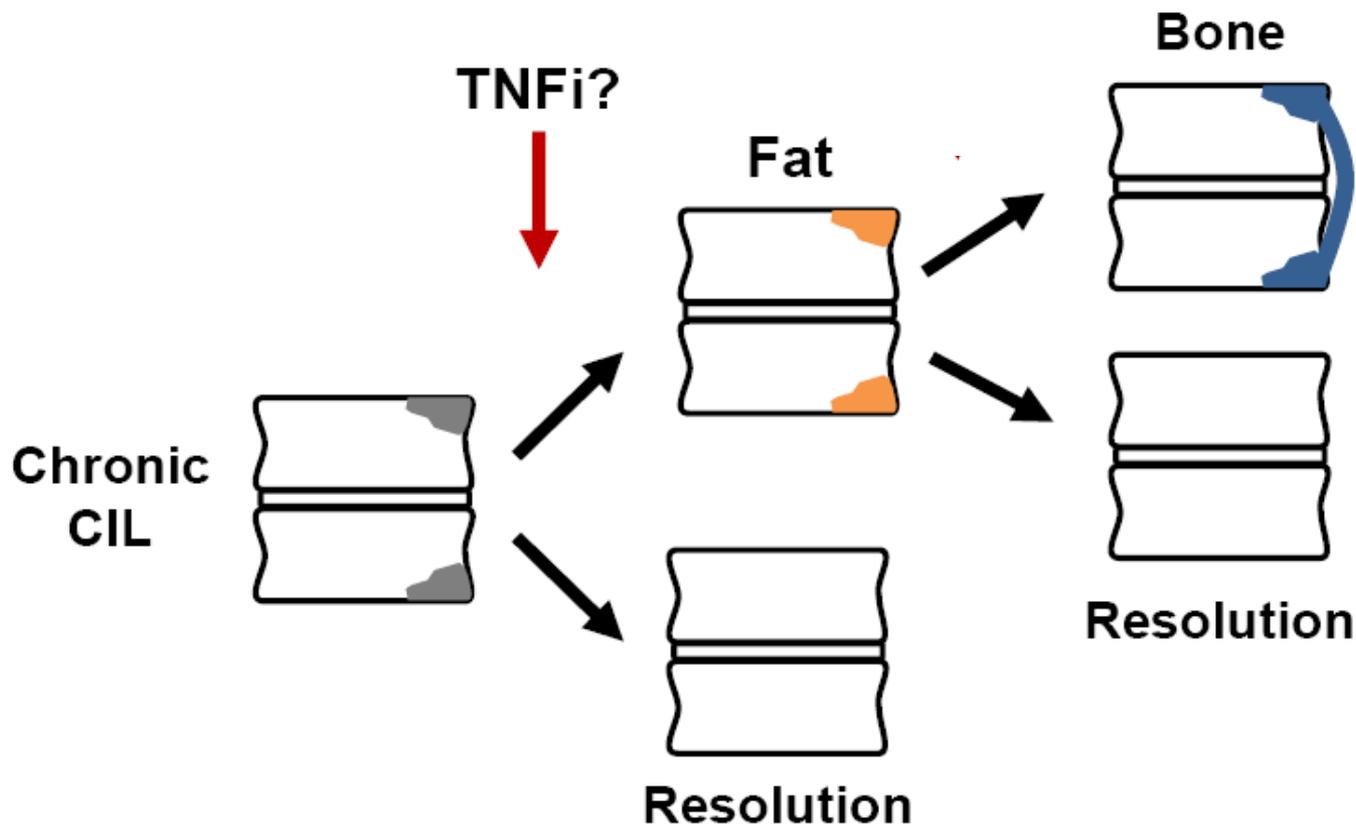
Διαβρωτική αλλοίωση
Αποκατάσταση

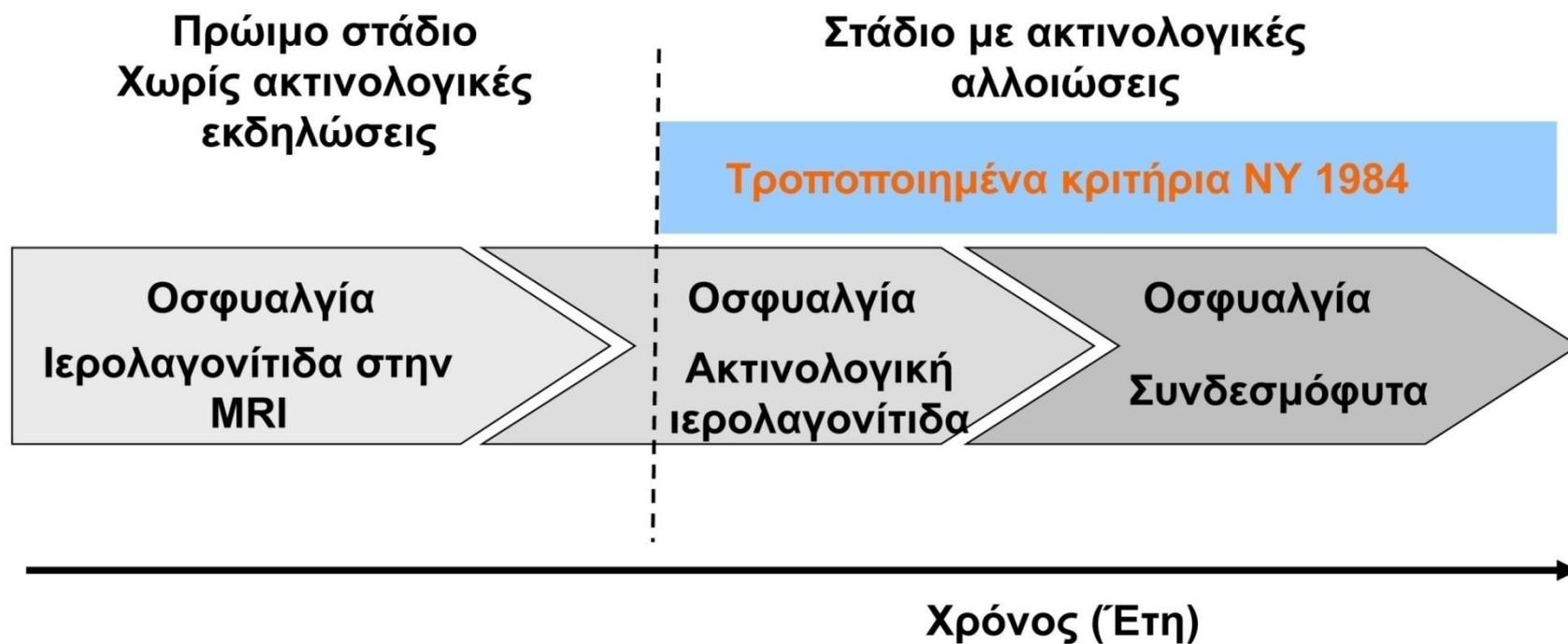
Σχηματισμός νέου οστού

Τοπική υπερτροφία του λιπώδους μυελού στους σπονδύλους μπορεί να σχετίζεται με τη δημιουργία συνδεσμοφύτων

>

Αξονική σπονδυλοαρθρίτιδα

Το φάσμα των Σπονδυλαρθρίτιδων (ΣΠΑ)

Αξονική ΣΠΑ
χωρίς
ακτινολογικά
ευρήματα

Αγκυλοποιητική
σπονδυλίτιδα

Κυρίως αξονική ΣΠΑ

Αντιδραστική
αρθρίτιδα

Ψωριασική
αρθρίτιδα

Αρθρίτιδα των φλεγμονωδών
νόσων του εντέρου

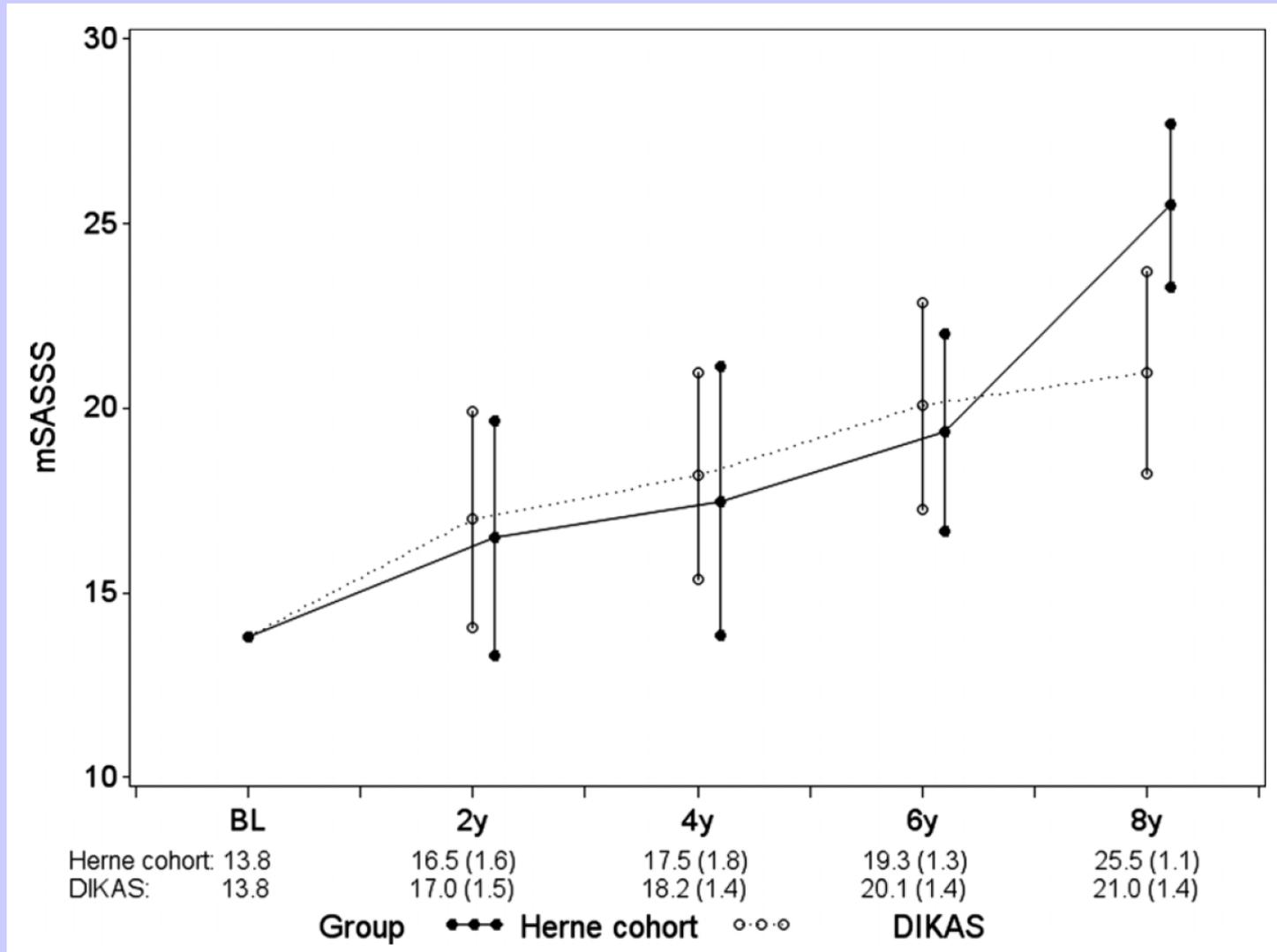
Αδιαφοροποίητη ΣΠΑ

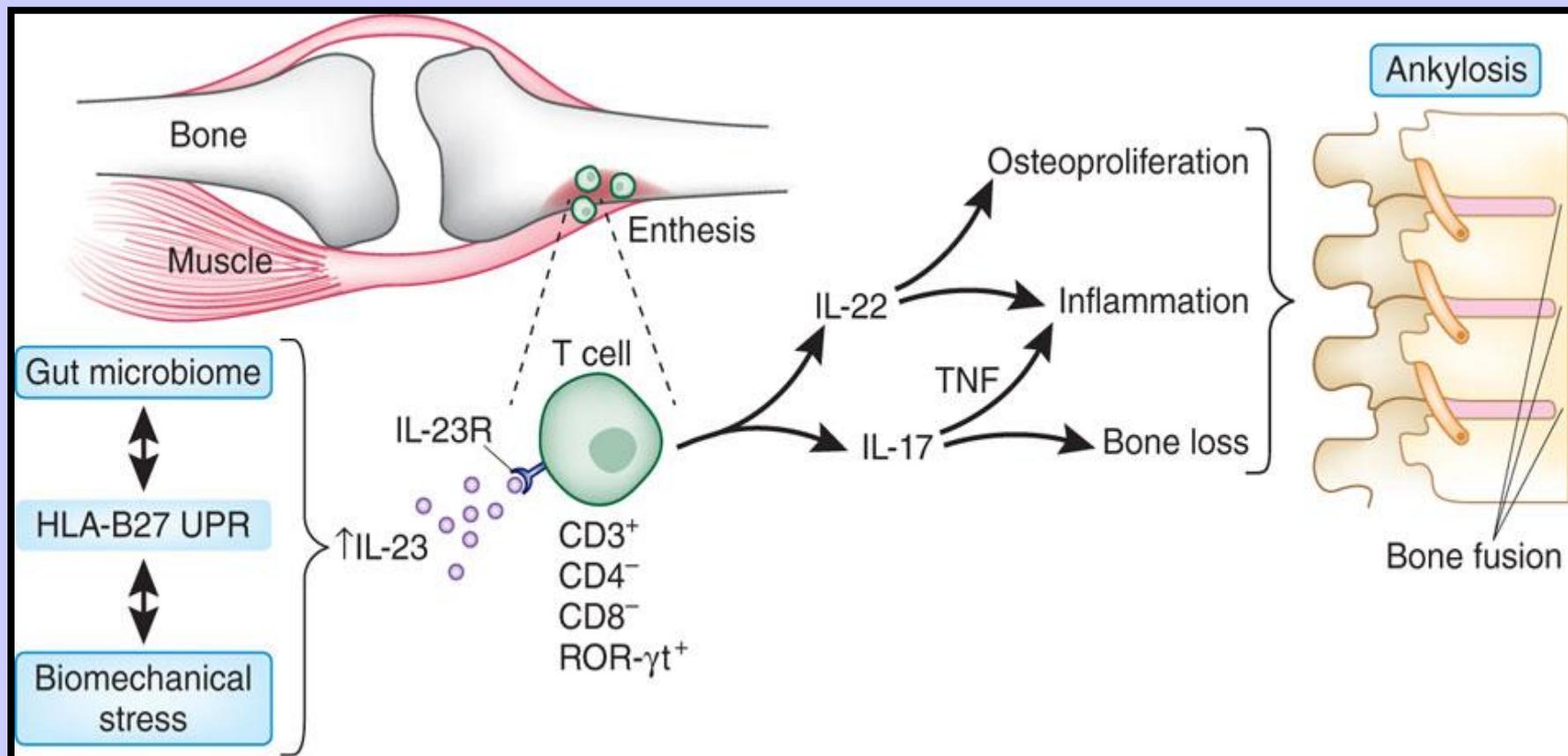
Κυρίως περιφερική ΣΠΑ

Το infliximab καθυστερεί την ακτινολογική εξέλιξη ασθενών με ΑΣ

Ο ρόλος της IL-23 και των T κυττάρων στις ενθέσεις στην παθογένεση της σπονδυλοαρθρίτιδας

Η σύγχρονη θεραπευτική αντιμετώπιση στοχεύει στην αναστολή της εξέλιξης της νόσου

Little H. et al. Am J. Med 1976;60:279-285